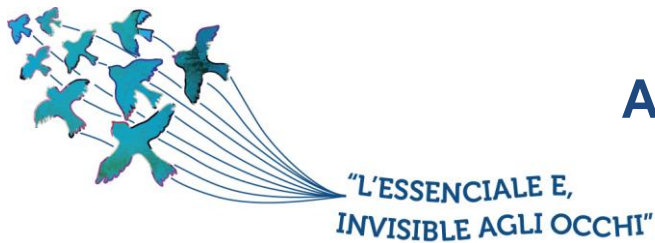

Az INV projekt és a modell bemutatása

Gruiz Katalin

AZ INV PROJEKT

INV egy rövidítés: „Ami igazán lényeges, az a szemnek láthatatlan”

Az INV egy európai projekt, melynek célja új módszer kidolgozása értelmileg súlyosan sérült felnőtt személyek szociális szolgáltatásokba ágyazott fejlesztésére, a lehető legönállóbb élet megvalósítása céljából.

A fejlesztési projekt a személyes kapcsolatok érzelmi oldalára koncentrál, mely alapvetően meghatározza a szakember és a súlyos értelmi fogyatékos személy közötti viszonyt.

A projekt egy innovatív fejlesztő-támogató pedagógiai modellt és tréning módszert dolgozott ki, melyet jelenleg 81 olyan szakember tesztl, aki támogatott lakhatási, támogatott foglalkoztatási és más szociális szolgáltatásokban vagy gyógypedagógiai fejlesztésben dolgozik.

ÉRTELMI FOGYATÉKOSSÁG, SÚLYOS FOGYATÉKOSSÁG

Fogyatékoság, értelmi fogyatékoság

- **Az értelmi** funkciók szignifikánsan átlag alattiak;
- Az alkalmazkodó magatartás, az adaptív működés és teljesítmény csökkent;
- **18 éves kor előtt** nyilvánvalóvá válik.

Súlyos értelmi fogyatékoság

A projekt definíciója szerint az értelmi sérültség akkor súlyos, ha az érintett személy mindennapi életéhez állandó támogatást igényel, mert nincs olyan alapvető kompetenciák birtokában, melyek önellátásuk és személyes kapcsolataik önálló irányításához szükségesek.

TÁMOGATÁS – TÁMOGATÓ – TÁMOGATOTT & TÁMOGATÓ KAPCSOLAT

„Támogatott” jelentése

- Az önálló élet, a lakhatás, a munkavállalás, a szabadidő eltöltés, a döntéshozatal szakemberek közreműködésével történik.
- Egy **szolgáltatás-csomag** igénybevételét jelenti: melyet a mindenki máséhoz hasonló élet vezetése igényel.
- Képességektől, felkészültségtől függő, **dinamikusan változó** mértékű és minőségű személyre szóló segítséget igényel mindenki.

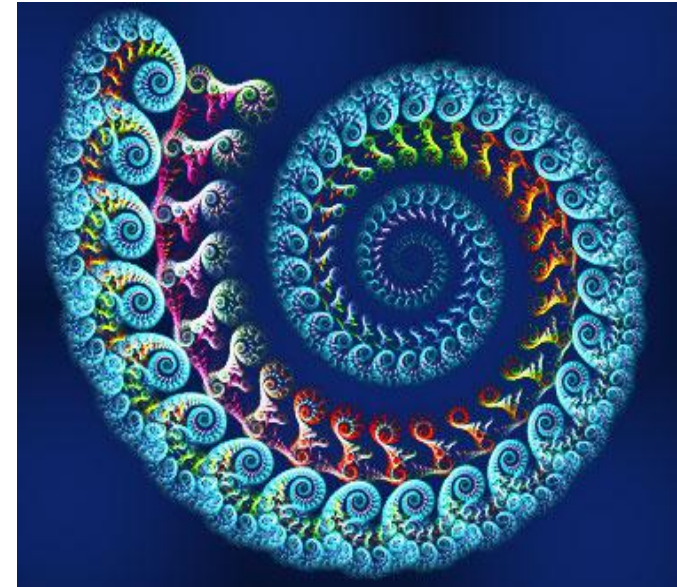
Kulcsszavak: bátorítás, képessé tétel, aktív tanulás, aktív segítség, elvárás, a napi tevékenységbe ágyazott fejlesztés, fejlesztő-támogatás, és csak annyi, amennyi okvetlenül szükséges.

TÁMOGATÁS – TÁMOGATÓ – TÁMOGATOTT & TÁMOGATÓ KAPCSOLAT

A támogatás

- Személyközpontú, egyénre szabott támogatás
- Szolgáltatások formájában nyújtandó támogatás
- Fejlesztő-támogatás
- A mindennapi élet tevékenységébe ágyazott F-T
- Dinamikus fejlesztő-támogatás: spirál
- Ciklikus fejlesztő-támogatás
- Apró lépésekre bontott, tudatos F-T

Részspirálok: egyéni fejlődési területek
Önkiszolgálás, higiéné
Háztartás, közlekedés, pénzkezelés
Képzés, szakképzés
Lakhatás
Munka
Szabadidő, társaság
Kapcsolatrendszer, szociális védőháló

TÁMOGATÁS – TÁMOGATÓ – TÁMOGATOTT & TÁMOGATÓ KAPCSOLAT

VÉGCÉL

a minél önállóbb életvitel, az önrendelkező élet

- A cél meghatározza az irányt és az útvonalat
- A kiindulási pontot ismerni kell (felmérés)
- A haladás sebességében nagy a variabilitás
- A cél irányába haladás a lényeg!
- A végcél egy hosszútávú életerv célja
- Ezt a nagyívű tervet lebontjuk éves, féléves, heti, napi résztervekre.

CÉL

A TÁMOGATOTT ÉLETVITEL SPIRÁLJA

Családban (Felmérés: 25 pont)

Önkiszolgálás: 5

Háztartás: 3

Pénzkezelés: 2

Vásárlás: 4

Lakhatás: 0

Foglalkoztatás: 0

Önálló döntéshozatal: 2

Szabadidő sport: 4

Saját társaság: 2

Autonómia: 2

Max.
100 pont

Tervezés I (önálló életre felkészülés)

Önkiszolgálás: segítség nélkül

Háztartás: főzés, takarítás

Pénzkezelés: vásárlás bankkártyával

Vásárlás: élelmiszer, pipere egyedül

Lakhatás: támogatott lakhatásba költözés

Foglalkoztatás: munkára felkészítés

Önálló döntéshozatal: hova költözne, mit dolgozna

Szabadidő sport: csoportos

Saját társaság: lakó és munkaközösség

Autonómia: nagyfokú fejlesztés

Interakció

A tervezettek teljesítése

Interakció

Újratervezés II

Értékelés: 45 pont
Analízis

Támogatott lakhatás

Interakció

Tervezés I

Értékelés: 25 pont
Analízis

Családban gyermekként

Lakóotthon (Felmérés: 45 pont)

Önkiszolgálás: 7

Háztartás: 5

Pénzkezelés: 5

Vásárlás: 5

Lakhatás: 3

Foglalkoztatás: 2

Önálló döntéshozatal: 3

Szabadidő sport: 7

Saját társaság: 4

Autonómia: 4

Max.
100 pont

Tervezés II (önálló élet)

Önkiszolgálás: segítség nélkül

Háztartás: közművek, karbantartás

Pénzkezelés: bankkártya, készpénz

Vásárlás: ruházat, lakásfelszerelés

Lakhatás: támogatott lakhatás

Foglalkoztatás: elhelyezkedés

Önálló döntéshozatal: napi élet

Szabadidő sport: csoportos és egyéni

Saját társaság: választott baráti kör

Autonómia: önállóság gyakorlása

**Folyamatos megfigyeléssel,
ill. az elért fejlődés
ismételt felmérésével
lehet bizonyítani a kitűzött
részcel teljesülését.**

A TÁMOGATÁS SZAKASZAI

- A cél: rövid és hosszútávú célok
- Felmérés: kiindulási pont
- A szükséglet/igény: dinamikusan változik
- Választék alapján történik a döntés, a szolgáltatások kiválasztása
- Terv: kiindulás, vég- és részcélok,
- Szerződés: megrendelés
- A hajtóerő: kiindulás és végpont közötti eltérés
- Útvonal: kiindulás – végcél
- A sebesség: eltérő
- Ciklikusság

TÁMOGATÁS – TÁMOGATÓ – TÁMOGATOTT & TÁMOGATÓ KAPCSOLAT

A szubjektív oldal

Fejlődést egy felfele táguló spirál szakaszainak tekintjük.

Ilyen spirállal jelezhető:

- A támogatott személy önértékelése, önmeghatározása, függetlensége;
- A támogató szakember tudatossága, tapasztalata, megoldóképessége;
- Kettejük kapcsolatának fejlődése az első tapogatózó lépésektől, az elfogadáson és megértésen keresztül a valódi támogató együttműködésig.

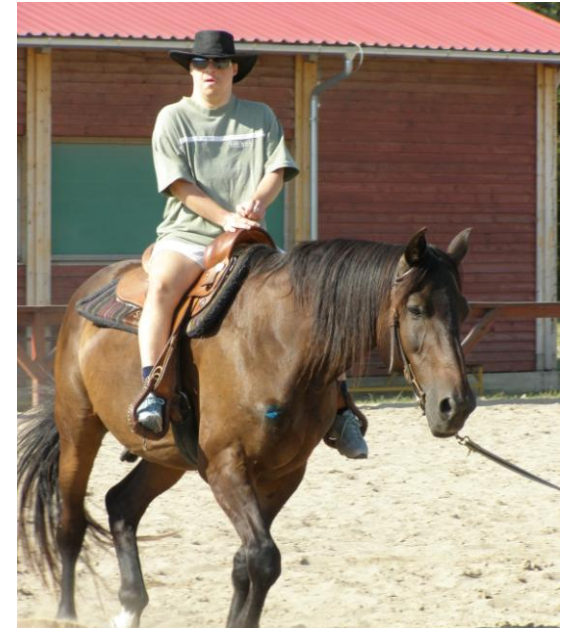
TÁMOGATÁS – TÁMOGATÓ – TÁMOGATOTT & TÁMOGATÓ KAPCSOLAT

Jellemzők:

- Egyenrangú, felnőtt kapcsolat a segítő és a segített személy között.
- Az életvitel támogatása szolgáltatások formájában: megrendelés, szerződés, teljesítés

Támogatói funkciók:

- Fejlesztő funkció, képessé tétel
- Együttműködő, partneri funkció
- Külső katalizátor szerep
- Elvárást támasztó szerep
- Tanácsadó szerep
- Közvetlen irányító funkció

A támogatott személy autonómiájának fejlődése

- Kompetenciák: pl. önkiszolgálás, a háztartási munkák, a munkavégzés területén;
- Tapasztalat: az élet mely területein szerzett már tapasztalatot, pl. közlekedés, vagy sport;
- Tevékenység: milyen rendszeres tevékenységeket végez önállóan vagy segítséggel?
- Kommunikáció: hogyan, adekvát-e, fejlődő-e?
- Az érzelmek kezelése: tudja-e kezelni, milyen mértékben?
- Tett-e már lépéseket az önállóság, az autonómia felé?
- Milyen a kapcsolata társaival, segítőivel?
- Képes-e érzékelni a különbségeket és tolerálni azokat?
- Vannak-e hosszú távú kapcsolatai, mély kapcsolatai?
- Ápolja-e ezeket a kapcsolatokat?
- Tudja-e kezelni a kapcsolataiban a válságokat, a távolságot?

A támogatott személy autonómiájának fejlődése

- Saját identitás felismerése, kialakítása: pl. jól érzi-e magát a saját bőrében, elégedett-e a megjelenésével, kinézetével; elégedett-e a nemével, ismeri-e szexuális irányultságát, értelmezi-e a szexet, a szerelmet?
- Van-e én-képe, van-e elképzelése arról, hogy mi az ő szerepe a közösségben, megmutatkozik-e ez viselkedésében, életstílusában; érdekli-e mások (általában elfogadott személy) róla alkotott véleménye; elfogadja-e saját magát; milyen az önértékelése; stabil személyiség-e?

Van-e saját fejlődési célja, reális-e és mire vonatkozik?

- Vannak-e tervei: munkával, lakhatással, saját barátokkal, családdal, tevékenységgel kapcsolatban;
- Van-e saját értékrendje? Munkálkodik-e mások érdekében, mennyire tagja egy közösségnek, érez-e felelősséget a többiekért?

A támogató szakember fejlődési spirálja

Szakmai kompetenciák

- Képzett, tapasztalt, tudatos;
- Jól ismeri az ügyfelet, annak egészségügyi, gyógypedagógiai dokumentációját, a kockázatokat;
- Magáévá teszi a fejlesztés célkitűzéseit és személyre igazítja a fejlesztési feladatokat;
- A fejlesztést a napi gondozásba, foglalkoztatásba ágyazza;
- Ismeri az empowerment és coaching technikákat, képes és hajlandó azokat a gyakorlatban alkalmazni;
- Ismeri a háztartás-vezetés, gazdálkodás, ügyintézés módjait;
- Türelmes, képes az ügyfelet motiválni, csak annyit segít, amennyit muszáj.

A támogató fejlődési spirálja

Emberi kompetenciák

- Az ügyfelét egyenrangú félnek, önálló individuumnak tekinti
- Elvárásai vannak az ügyféllel szemben
- Az ügyféllel nem rivalizál
- Az ügyfelet tiszteli és szolgálja
- Az ügyfél gyengeségeivel nem él vissza

A jó fejlesztő-támogató szakember nyolc kulcsjellemzője

- *A lelkület: hisz a személyiségében rejlő potenciálban, szereti a legjobbat kihozni másokból és magából;*
- *Kapcsolat és bizalom jellemzi*
- *Érdeklődő, kérdéseket tesz fel*
- *Meghallgatja a támogatott személyt, érdeklődéssel fordul felé*
- *Visszajelzést ad, és tudatos a kapcsolatban*
- *Javaslatok és leegyszerűsítés*
- *Célok és a célhoz vezető folyamat tervezése*
- *Felelősség, elszámoltathatóság, teljesítés*

Milyen a jó támogató

A jó támogató szakemberben egyesül a szaktudás, a jártasság, a változatos eszköztár és annak kreatív használata, valamint az egyenrangú felnőtt kapcsolathoz, a képessé tételhez, a bátorításhoz és elváráshoz szükséges attitűd.

Milyen, ill. mi ne legyen a támogató szakember

Jótevő, jó szülő, jóisten, ne értékelje túl magát és a segítséget;
Ne szövetkezzen a segített személlyel, maradjon objektív;
Ne élje bele magát túlzottan a támogatott személy helyzetébe;
Ne becsülje le a támogatott személy problémáját;
Ne segítsen akkor is, ha az ügyfélnek arra nincs szüksége;
Ne túlozza el a szükséges segítség mértékét;
Kerülje a túlféltést, ne legyen kockázatkerülő;
Ne a támogatás állandósítása legyen a célja;
Ne takarékoskodjék a kreatív ötletekkel;
Ne kész megoldásokat adjon, hanem vezessen rá a megoldásokra;
Nem kell bizonyítania, hogy ő az okosabb;
Saját érdekei ne kerüljenek az ügyfél érdekei elé;
Ha bizonytalan, félelmei vannak, forduljon segítségért;
Ne vállalja túl magát, ne játssza a hős, az áldozat szerepét;
Saját bajával ne terhelje ügyfelét;
Saját elképzelését sorolja az ügyfél elgondolása mögé;
Indulatait, agresszióját ne az ügyfélen vezesse le;
Nem lehet csak ösztönös, tudatosságra, önismeretre van szükség;
Ne hanyagolja el ügyfelét;
Ne erőltesse ügyfelére saját gondolkodásmódiát, szokásait, vallását;

A támogató szakember támogatása

A klasszikus tréning: team-építő , önismereti, csoportdinamikai tr;

A tréning mint képzés: komplex képzési (továbbképzési) eljárás

Személyiségfejlesztő tréning/csoport:

- érteni az emberekhez, önmagunkhoz és másokhoz;
- kapcsolatépítési képességekkel rendelkezni;
- személyes félelmek, kétségek, önbizalomhiány kezelését tanulni;
- jártasság a felelősségvállalásban, emberekkel való bánásmódban

Önreflektív csoport

Személyzeti csoport

Esetmegbeszélés : önmegfigyelő, önreflexiós regiszter

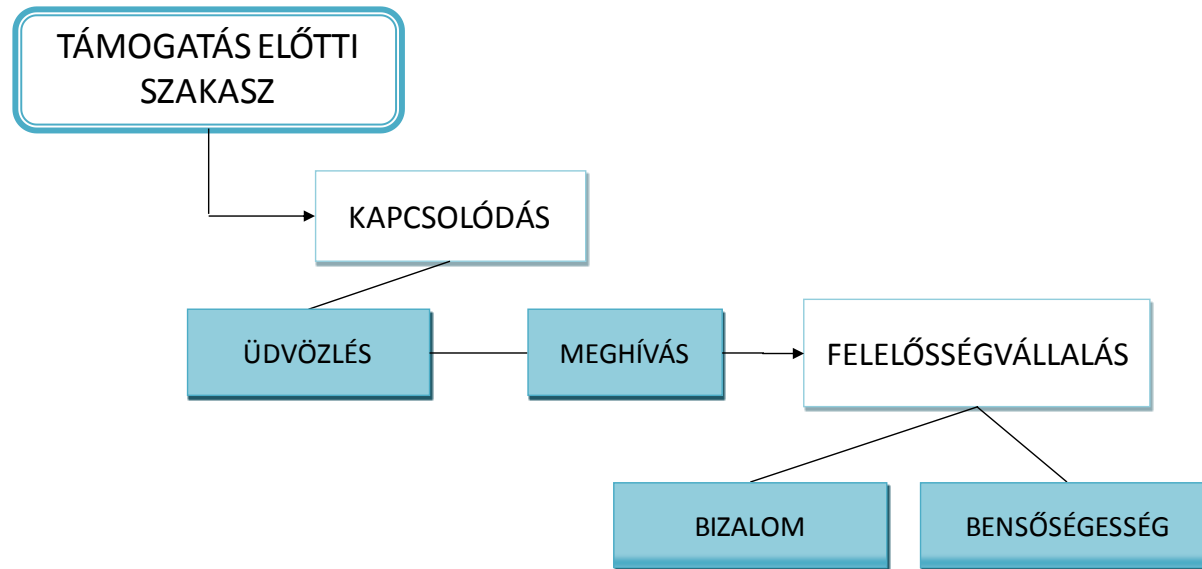
Bálint-csoport

Szupervízió

Támogató szakemberek hagyományos és interaktív képzései

A kapcsolat szakaszai és fejlődése

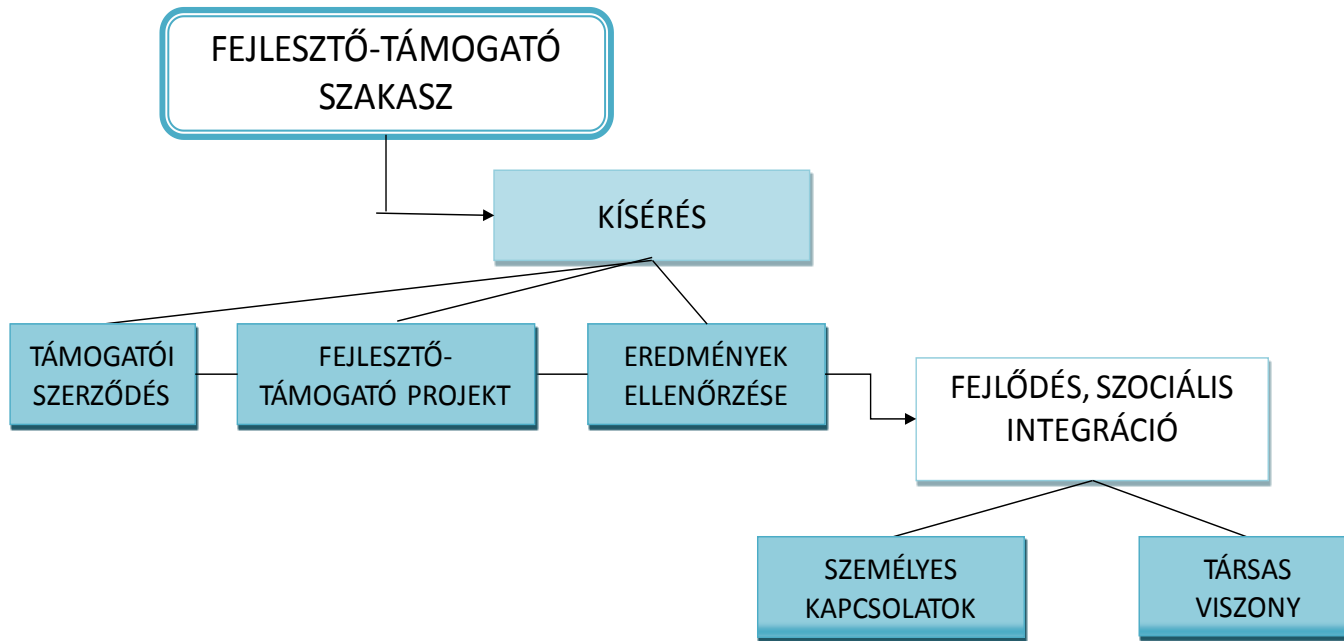
További kulcsszavak:

Felelősségvállalás értelmezése

Intimitás = kölcsönösség

Rituálé = állandóság és hűség, de nem rutin

A kapcsolat szakaszai és fejlődése

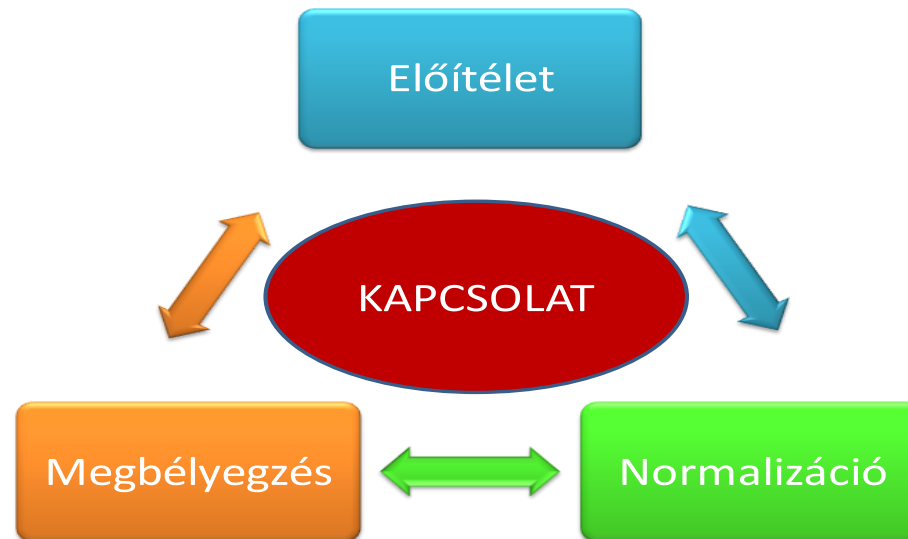
Kísérés: a szakembernek nem a fogyatékos személy szintjéhez kell alkalmazkodnia, hanem a fogyatékos személyhez.

Szerződés, projekt, eredmény mérés szintjei: szervezet, team, segítő

Fejlődés, integráció: partnerség, hálózatba integrálódás

A kapcsolat hat axiómája

- A kapcsolat alkalmazkodási viselkedés
- A kapcsolat tölem függ
- A kapcsolat egyoldalú kockázatvállalást igényel
- A kapcsolatnak vannak ellenségei
- A kapcsolat metamorfózis
- A kapcsolat felelősségvállalás

A kapcsolat ellenségei

A félelem, mely főleg a kapcsolat elején van jelen és akadályozhatja a megismerést.

A magabiztos tudás – ha a támogató szakember ezt arra használja, hogy kinyilatkoztasson, befolyásoljon, döntsön és intézkedjen a támogatott helyett

A hatalom – ennek megnyilvánulását és gyakorlását két úton lehet kiküszöbölni. Az egyik út, hogy a hatalmat meg kell osztani (team), másik, a hatalomról való önként lemondás.

A kiégés, a megöregedés, a fáradtság hatására elvesz az érdeklődés a másikkal való kapcsolatban, véget ér a lelkesedés és elszáll a bátorság, hogy újra és újra kezdjük a kapcsolatot.

A helyes attitűd

Film: Pillangó Cirkusz

<http://www.youtube.com/watch?v=TILKMNI1-5Y>

Köszönöm a figyelmet

A támogató szakember jellemzői

A támogató szakember jellemzői

Képesség: a képességet az egyén fizikai, biológiai és pszichikai tulajdonságának tekinthetjük, ami valamilyen tevékenység gyakorlása révén fejlődik ki, és a tevékenység végzésében nyilvánul meg.

Készség: készség a tevékenység automatizált eleme, amely a tudat közvetlen ellenőrzése nélkül is funkcionál. A készség elsajátításának lehetséges útjai: a.) a részmozzanatok megtanulása, majd ezek összekapcsolása; b.) részmozzanatokra bontása nélküli begyakorlás, sokszori ismétléssel; c.) folyamat szimulációval kezdődő, majd fokozatosan a valós szituációig elérő gyakorlás (Báthory–Falus, 1997 nyomán).

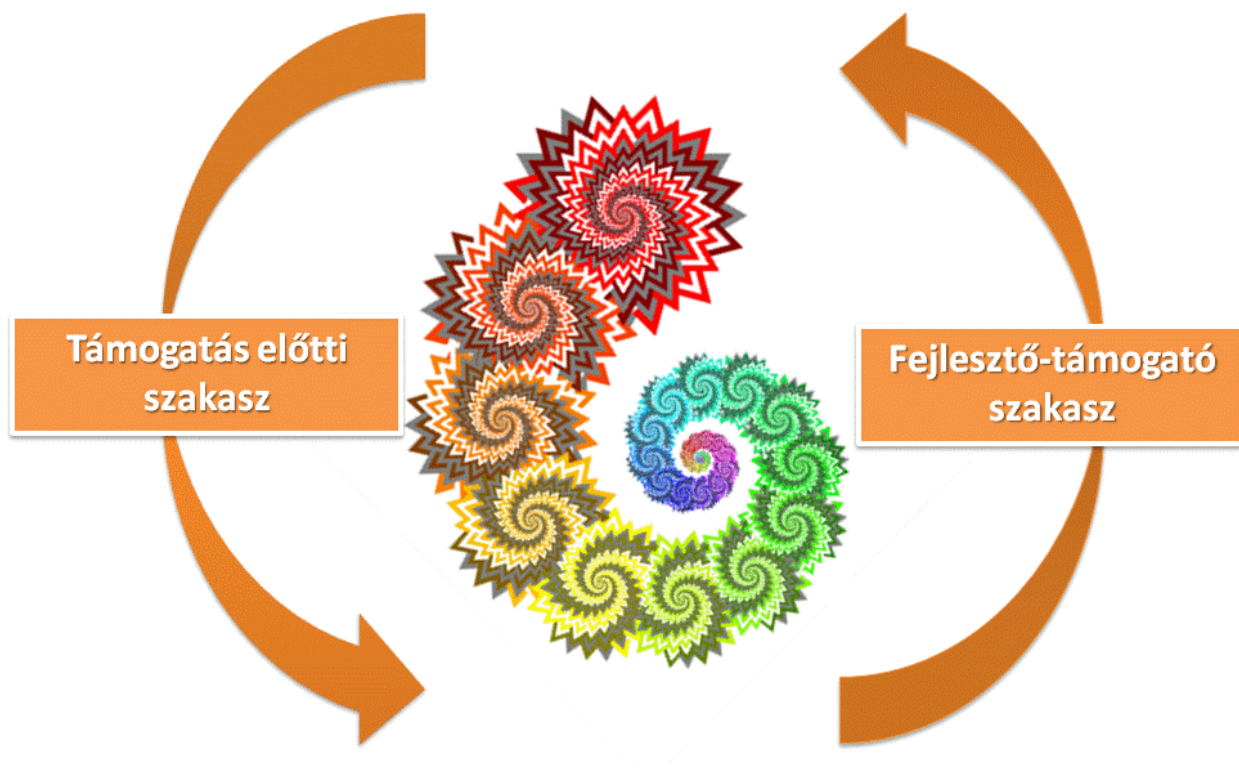
Kompetencia: egy személy ismereteinek, készségeinek, képességeinek, magatartási, viselkedési jegyeinek összessége, amely által a személy képes lesz egy meghatározott feladat eredményes teljesítésére (CI, 2001).

A fejlesztő-támogatás hatóköre

- A kompetenciák megszerzése: a gyakorlatban képes funkcionálni, felismerni a lehetőségeket, a megoldási változatokat, megtapasztalja a problémamegoldást, stb.;
- A lehetőségei és erőforrásai felismerése és értékelése, valamint a hiányok azonosítása és esetleges pótlása;
- A támogatott majd a teljesen önálló döntéshozatal, vagyis, hogy összegyűjti az opciókat, azokat értékeli/mérlegeli és az eredmény birtokában kiválasztja a neki legmegfelelőbbet.

A fejlesztő-támogató modell

TÁMOGATÁS

Támogatás
célja
módja
jellemzői

A kapcsolat
fejlődése
szakaszai

A támogató szakember
jellemzői
fejlődése
támogatása

Team, esetmegbeszélés

A „fejlesztő támogatás” – coaching

"A coaching egy személyre szabott tanácsadási módszer. Fejlesztő, nevelő, edző jellegű tevékenység, ahol az ügyfelét egy meghatározott cél elérésében segíti a professzionális coach" (Vikipédia).

Az életvitel fejlesztő-támogatása a coaching egy összetett változata, melyet nem egyetlen coach irányít, hanem egy szakemberekből álló team kezében van a folyamat irányítása, kivitelezése.

„Képessé tétel, bátorítás, felhatalmazás és elvárás” – empowerment

Képessé tétel, felhatalmazás: Brown és Bourne (1996) szerint *"olyan fejlődés és kiteljesedés, mely elősegíti az egyén képességét arra, hogy saját életét és viselkedését irányítani tudja"*.

Szilvási Léna (2009) fogalmazása szerint: *"azt a folyamatot jelenti, melynek révén a tehetetlen állapotból eljuthatunk a hatni tudó állapotba"*.

Németh László (2014) szerint *"olyan fejlődés és kiteljesedés, mely elősegíti az egyén képességét arra, hogy saját életét és viselkedését irányítani tudja"*.

